

A MICKY MAUS HADMŰVELET

Ifj.Horthy Miklós elrablása

VARGA IMRE TIBOR*

(Kivonat)

Az alábbi dolgozatban Magyarország második világháborús történetének egy rövid, epizódját vizsgálom. A kormányzó, Horthy Miklós fiának, ifjabb Horthy Miklósnak az elrablását rekonstruálok. Annak érdekében, hogy megérthessük miért hajtották végre ezt a műveletet a németek, röviden felvázolom Magyarország helyzetét az említett időszakban. Ezt követően kitérek az emberrablási akcióra, melyhez főként az érintettek visszaemlékezéseit használom fel. Erre, azért van szükség, mert a hivatalos, levéltári állagok, amennyiben készültek – titkos akcióról lévén szó – vagy megsemmisültek a második világháború harcaiban vagy még nem kerültek napvilágra.

Az akció ismertetése után, annak jelentőségét vizsgálom Magyarország második világháborús sorsában. Igyekszem megválaszolni a kérdést, hogy ez az esemény miként befolyásolta a történések további menetét? Miért került sor az emberrablásra? És elérte-e a kívánt célt?

Kulcsszavak: II. világháború, Magyarország, ifjabb Horthy Miklós, Otto Skorzeny, Kiugrási kísérlet

A tanulmány vázlatja

Bevezetés

Magyarország helyzete 1944-ben

A kormányzó fiának elrablása

A kormányzó és a sikertelen kiugrási kísérlet

Az emberrablási akció jelentősége

Összegzés

*

Bevezetés

Dolgozatomban ifjabb Horthy Miklós elrablásának körülményeit próbálom rekonstruálni. A kormányzó, Horthy Miklós fiának elrablása, majd politikai célú zsarolásra való felhasználása, addig példa nélkül állt Magyarország XX. századi történelmében. Ugyanakkor a hasonló „kalandor” vállalkozások nem álltak messze a német katonai, politikai elitől, mely teljesen másképpen gondolkodott a felmerülő helyzetek megoldásáról, mint a hasonló kérdésekben kompetens magyar körök. A Miki Mouse fedőnevű katonai művelet szorosan illeszkedik a Magyarországon, 1944. október 15, 16-án lezajlott események közé. Ez az időszak a kiugrási kísérlet néven vált később ismertté. A kiugrási kísérlet menetét a történettudomány korábban már kellő mélységben feltárta, ugyanakkor az általam vizsgáltaknak nem szenteltek jelentősebb figyelmet.

A magyar vezető körök egy része szakítani próbált Németországgal és ki akarta vezetni Magyarországot a világháborúból, míg a németek ezt érthető okokból igyekeztek megakadályozni. Az általam tárgyalt esemény csak epizód szerepet tölt be a második világháború krónikájában, precedens értéke kapcsán, azonban számot tarthat az érdeklődésre

---

* A szerző: *Varga Imre Tibor*, 1990. Székesfehérvár. 2016. Lykeon Kutatói Oklevél, Délkelet-Európa Kutatóközpont.

Magyarország helyzete 1944-ben

A magyar kormányzat már 1943 elején, több európai helyszínen is felvette a kapcsolatot a szövetséges hatalmakkal. Céljuk annak kipuhatólása volt, hogy milyen feltételek mellett tudna Magyarország kiválni a német szövetségből. Ezekről a kísérletekről a Berlin már hamar tudomást szerzett. Az, azonban világossá vált, hogy Magyarország csak akkor számíthat a nyugati hatalmak rokonszenvére, támogatására, ha visszavonja csapatait a Szovjetunió területéről.¹ A szövetségesek szicíliai partraszállásával 1943. július 10., valamint Mussolini bukását követően 1943. július 25. felerősödtek a törekvések a különbéke megkötését illetően. A magyar kormánynak akadályoznia kellett volna a német háborús erőfeszítéseket, majd a nyugati szövetséges hatalmak Magyarországra érkezése után feltétel nélkül meg kellett volna adnia magát.

Még 1943 decemberében Bethlen István felvette, hogy a szovjetekkel is fel kellene venni a kapcsolatot. Horthy ekkoriban ezt még teljesen elfogadhatatlannak tartotta, holott egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a térség a háború után szovjet érdekszféra lesz.

A német hadsereg, hogy elkerülje Magyarország, Olaszországhoz hasonló kiválását a háborúból, 1943 szeptemberére Hitler utasítására elkészítette az ország megszállását célzó hadművelet a Margharete I. tervét. A szovjetek Kárpátok irányába történő előretörése következtében a magyar kormány haza szeretne volna hívni a keleti fronton harcoló alakulatait. Ezt a kérést Horthy Miklós 1944. február 12-én levélben közölte Hitlerrel. A romló katonai helyzet mellett az volt a másik indok, ami miatt a németek elhatározták Magyarország katonai megszállását. A németek, hogy a megszállás zökkenőmentesen menjen végbe megkerülhetetlennek tartották Horthy Miklós meggyerését. A német álláspont a kérdésben, csak hosszas egyeztetések után alakult ki. Hitler Klessheimbe hívta Horthyt és március 18-án három ízben is tárgyaltak. A kormányzó eleinte nem akart engedni Hitlernek végül, azonban beleegyezését adta a megszálláshoz, miután Hitler ígéretet tett neki arra, hogy Magyarország visszakapja önállóságát, amennyiben bizonyítja, hogy hű szövetségese a Harmadik Birodalomnak.

Horthy Miklós nem mondott le államfői jogköréről. Tettét a benne munkáló kötelességtudattal indokolta, mely nem engedte, hogy magára hagyja az országot. Ugyanakkor azzal, hogy hivatalban maradt lényegében törvényesítette a megszállást, így ezen döntése végzetesnek bizonyult.²

Ilyen előzmények után került sor Magyarország 1944. március 19-i német megszállására.

Németország szövetségei között egyedülként hazánkban nyugodott a kormány hatalma az alkotmányon ebben az időszakban.

1944. augusztus végén a románok annak tudatában, hogy közeleg a Vörös Hadsereg, puccsot hajtottak végre, és szembefordultak az addigi szövetségeseikkel. Ez krízist okozott a védekező német-magyar haderőnek, hiszen így egy újabb ellenséggel kellett felvenniük a harcot. Továbbá a németek a román kiugrással elveszítették legfontosabb kőolaj készleteiket, a Ploiesti olajmezőket. Ezek után még jobban rá voltak szorulva a hazánkban fellelhető szén-hidrogén készletekre. Emellett Magyarország mezőgazdasági és ipari kapacitásában komoly lehetőségek rejlettek, amire a Harmadik Birodalomnak egyre nagyobb szükségletei mutatkoztak.³

Szeptember 9-én Bulgária, majd tíz nappal később finn rokonaink kötöttek fegyverszünetet a szövetséges hatalmakkal. A magyar vezetésben szintén megérett a gondolat, hogy hasonlóképpen cselekedjenek és meg is kísérelték azt. A finn példát tekintették mérvadónak.

„... *Énelőttem mindig a finn és nem a román példa lebegett és ezért belebocsátkoztam annak megbeszélésébe, hogy miként lenne megakadályozható, hogy az oroszok a németek háta mögé kerülhessenek.* ...”⁴ A fenti gondolatok Horthy Miklóstól származnak miután találkozott Rudolf Rahn német nagykövettel 1944. október 15-én.

Az alábbi idézet szintén a kormányzó emlékirataiból származik:

„*Mindazok után, amit Hitler Magyarországgal és velem szemben elkövetett, mentesnek érezhettem magamat az alól a Klessheimban önként tett ígéretem alól, hogy előre közlöm vele, ha fegyverszünet kérésére kényszerülök. Én azonban mégis ahhoz tartottam magam, mégpedig a német nép iránti rokonszenvem folytán. Ez elvégre is áldozatul esett Hitlernek, és ugyanaz a veszély fenyegette, mint minket: a bolsevizmus pusztító áradatának előzönlése*”⁵

¹ Lásd Turbucz, 2014. 192.

² Lásd Turbucz, 2014. 198-199.

³ Lásd Ungváry, 2012. 518-527.

⁴ Révész Tamás: Sorsdöntő napok 1944. október 14-15-16. *Rubicon*, (2014) 11. sz. 54.

⁵ Bencsik Gábor: *Horthy Miklós*. Budapest, Magyar Mercurius, 2001. 267.

Lásd Bencsik, 2001. 253-267., 267-275.

Az új – Lakatos Géza – miniszterelnök vezette kormány Horthy hatására, egy sor új lépésre határozta el magát: betiltotta a politikai pártokat, ami csak a szélsőjobboldali pártokat érintette, lévén a többi már a német megszállás kezdetekor illegalitásba kényszerítették. Egy sor politikai foglyot szabadon engedett, németbarát politikusokat mozdított el és felfüggesztette a zsidók ellen hozott intézkedéseket. A kormányba Veessenmayer érveinek hatására két nácibarát miniszter is kinevezést kapott. Ez később súlyos hibának bizonyult, mert végig bizalmas információkkal segítették a németeket.⁶ A lényegyet tekintve azonban nem jöttek be Horthy számításai.

Horthy Miklós szeptember 7-én koronatanácsot hívott össze, és bejelentette fegyverszüneti szándékát. Ezt a kabinet a beígért német katonai segítség fejében elutasította.⁷ Szeptember 11-én a minisztertanácsban újból előadta szándékát⁸

Lakatos Géza miniszterelnök azt tanácsolta, kérjenek öt pánfélshadosztálynyi segítséget a németektől 24 órás határidővel, és csak ezután valljanak színt a németek előtt a fegyverszünetről. Csalatkozniuk kellett. Hitler mindent megígért, de semmit sem tartott be.

Horthy szeptember 22-én egy utolsó kísérletet tett, hogy kiegyezésre kerüljön sor a nyugati szövetségesek és Magyarország között. Repülővel a szövetségesek olaszországi főhadiszállására küldte Náday tábornokot és Howie ezredet. Howie ezredes német fogságból menekült Magyarországra, ahol lengyel kapcsolatai révén felvette a kapcsolatot ifjabb Horthy Miklóssal, aki elintézte, hogy a kormányzó fogadja. A kormányzó még mindig bízott benne, hogy sikerül egyezsége jutni a szövetségesekkel. Azonban Nádayval közölték, hogy Magyarországnak az oroszokhoz kell fordulnia.

Ebből az okból kifolyólag szeptember 28-án Faragho Gábor altábornagy vezetésével fegyverszüneti tárgyalóbizottság indult Moszkvába, ahol átadták a kormányzó levelét Sztálinnak. Az előzetes fegyverszünetről szóló megállapodást október 11-én írták alá. Tették ezt úgy, hogy a megbeszélések során Sztálin, mint a szövetséges hatalmakkal egyetértésben cselekvő vezető lépett fel. Végül minden, szovjetek által diktált követelést elfogadtak, még azt is, hogy fegyveresen szálljunk szembe a németekkel. A megállapodás szerint, Magyarország elveszíti minden 1938 után szerzett területét és hadat üzen Németországnak.

Horthy lépéseket tett, hogy kipuhatolja a belső ellenállást a németekkel szemben, valamint hogy felmérje a németellenes erők nagyságát, október 11-én megbeszélésre hívta a Kisgazdapárt elnökét, Tildy Zoltán és a szociáldemokrata Szakasits Árpádot. Közölte velük, hogy hamarosan fegyverszünetet köt, és támogatásukat kérte az eljövendő zavaros időkre való tekintettel. A munkások felfegyverzésének lehetősége is felmerült, mint az ellenállási erők növelésének módja. A háború után, a kormányzó lehetségesnek tartotta egy koalíciós kormány felállítását Bethlen István vezetésével.⁹

A front áthaladása újabb borzalmakkal ismertette meg a magyar lakosságot. A korábban bekövetkezett megszállással hazánk is rendszeres bombatámadások színterévé vált. Ezt követték a zsidó lakosság elleni atrocitások. A front közeledtével, a német katonák rablási kísérleteivel kellett szembe néznie a védtelen lakoságnak. Ezt tetőzte a később bevonuló Vörös Hadsereg barbarizmusa. Horthy a helyzetet megérettnek látta a kiugrásra, azonban nem tudta, hogy mit tegyen. Szerencsétlenségére Veessenmayer Németország magyarországi birodalmi meghatalmazottja pontosan tudta, hogy mit tegyen. Felismerte, hogy a helyzet megoldásának kulcsa Budapest. Október 8-án elraboltatta Bakay Szilárd tábornokot, Horthy bizalmi emberét, a budapesti helyőrség parancsnokát. (Mauthausenbe, a koncentrációs táborba hurcolták. Hiába volt németellenes, a felszabadító szovjet csapatok elítélték, és 1947 márciusában kivégezték.) Ezután Veessenmayer megtette a lépéseket a nyilas hatalomátvétel előkészítéséhez, tudta, egyedül Szálasi Ferenc az egyetlen politikus hazánkban, aki tovább harcolna a szovjetekkel.

A kiugrási kísérletről egy szervezetlen akció képe tárul fel, ezt azonban ennyire kategorikusan nem jelenthetjük ki. Bár a kiugrási kísérletre a magyar politikai vezető körökben megvolt bizonyos szintű szándék, ez azonban nem volt kellően erős ahhoz, hogy a terveket érdemben átültessék a gyakorlatba.

A kiugrási kísérletet öt nappal előre kellett hozni, így azonban a főváros védelmére felrendelt magyar csapatok még el sem indultak, amikor megtörtént a baj. És még ha el is indultak volna, német csapatokba ütköznek, és a velük szemben tanúsított magatartásukat nem lehet biztosan meghatározni. Tény az is, hogy Vörös János vezérkari főnök nem jelent meg október 14-én Szatmárnémetiben a magyar hadseregparancsnokokkal megbeszélés találkozón, hogy Dálnoki Miklós Bélát és Veress Lajost eligazítsa a

⁶ Lásd Turbucz, 2014. 205.

⁷ Lásd Turbucz, 2014. 206.

⁸ Lásd Bencsik, 2001. 253-267., 267-275.

⁹ Lásd Sakmyster, Thomas, 2001. 342.

teendőkről. Még egy szöveget vert a kiugrási kísérlet koporsójába, hogy Heinz Guderian vezérezredes német hadműveleti területé nyilvánította Magyarországot, és minden parancs kiadási jogot magához ragadott.

Ezen események fényében kijelenthető, hogy Budapestnek és vele a magyar kiugrási kísérletnek befellegzett. A vár őrsege ugyan néhány óráig kitarthatott volna a túlerővel szemben, azonban ha a németek kezébe kerül a kormányzó és a miniszterelnök, kérdéses, hogy mit tett volna a hadsereg. Hogy a németek még biztosabbra menjenek, további terveket is kovácsoltak arra nézve, hogy a kormányzót a hozzá közel álló egyének foglyul ejtésével zsarolják, amennyiben tovább nehezíteni a dolgukat.¹⁰

A kormányzó fiának elrablása

A fenti események tükrében miért volt szükséges ifjabb Horthy Miklós elrablása?

Ifjabb Horthy Miklós, bátyjával ellentétben korábban nem töltött be nagyobb politikai szerepet, leszámítva braziliai konzuli szolgálatát. 1943. december 31-én hozták létre hivatalát. Ez később a „Kiugrási iroda” néven híresült el. Miklós hivatalos feladata az ország határain kívül élő magyarok hazatelepülési szándékainak segítése volt, ugyanakkor minden olyan ügy a hatáskörébe tartozott, melyre a kormányzó, illetve a miniszterelnök megbízást adott. Később ez az iroda közvetített a kormányzó és az illegális ellenzék között, kapcsolatot tartott fent a nyugati szövetségesekkel és a Szovjetunióval, valamint több menekültön is segített.

Az iroda és ifjabb Horthy Miklós személyének fontosságáról megoszlottak a vélemények. Azok, akik együtt dolgoztak Miklóssal, kiemelték szerepét a kormányzó széleskörű tájékoztatásában, a menekülteknek való segítségnyújtásban, valamint a fegyverszüneti tapogatózások előkészítésében. Mások viszont nem tulajdonítottak nagy jelentőséget munkásságának, azonban tisztességét egyik fél sem vonta soha kétségbe.

Szegedy-Maszák Aladár így emlékezik vissza minderre:

„1943 utolsó napjaiban a királyi palota néhány szobájában ifj. Horthy Miklós vezetése alatt iroda nyílt meg a külföldi magyarok hazatelepítésének névleges céljával.(...) Március 19. után a kapcsolatok fenntartása volt a feladata a Kormányzó és a föld alá ment ellenzéki mozgalmak között (...) és sok üldözöttön is segített. Az ifjú Horthy mindenesetre nagyon becsületes munkát végzett, ha erőfeszítései végeredményben meddők maradtak is, és az élete is majdnem ráment.”¹¹

Ifjabb Horthy Miklós tevékenysége a német hírszerzés figyelmét sem kerülte el. A németek aktát is vezettek az ifjabb Horthyról, Nicky néven, ezt értette félre Fölkersam, Otto Skorzeny, Horthy későbbi elrablójának egy tisztje, és lett Micky.

Wilhelm Höttl SS-Sturmbanführer, a Biztonsági Szolgálat magyar referensi tisztje, majd 1943-tól az RSHA, Birodalmi Biztonsági Főhivatal VI. osztályán – Külföldi Felderítés Osztálya – a magyar ügyek felelőse volt. Ebben a minőségben vette ki részét az 1944-es magyarországi eseményekből.¹² Terve az volt, miután megtudta, hogy ifjabb Horthy Miklós szeretné felvenni a kapcsolatot Tito marsallal, hogy beépített ügynököket Tito embereinek álcázva csalja lépre a kormányzó fiát. Miközben az ifjabb Miklós éppen tárgyalt volna ezekkel az ügynökökkel egy német rendőrjárőr a veszélyes „szerbek” nyomát követve pont a megbeszélés során tartóztatta volna le az ügynököket és ifjabb Horthy Miklós ellen is vádat emeltek volna. Az ügy úgy lett volna előkészítve, hogy Veessenmayer és Winkelmann a letartóztatást követő percekben belül rendkívüli kihallgatásra jelentkezik a kormányzónál, ahol előadják a történeteket. Ettől azt várták, hogy a kormányzó könyörögni kezd majd, hogy fiát mentse, mire előállnak azzal az ötlettel, hogy teljesítik a kérését, amennyiben azonnal új kormányt nevez ki, melynek ő állnak az élén, de csak formailag. A terv működött is, Höttl elmondása alapján ügynökei három vagy négy ízben is találkoztak ifjabb Horthy Miklóssal, és az október 15-i lett volna az utolsó találkozó Bornemissza Félixnek, a Magyar Dunai Szabadkikötő Társaság igazgatójának irodájában az Eskü téren. Ebbe a képbe rondított bele Otto Skorzeny.¹³

Otto Skorzeny, Hitler egyik kedvenc katonája volt, akinek ázsiója Mussolini, 1943-as gran sassoi kiszabadítása után nőtt meg. Kényes helyzetek megoldásában gyakran szántak neki szerepet. Hitler megbízásából már korábban Magyarországon tartózkodott, hogy Otto Winkelmannal terveket dolgozzanak ki, Horthy Miklóshoz közel álló emberek elrablására és a Vár elfoglalására.¹⁴

Höttl elmondása szerint Skorzeny tudott az ő tervéről és a német rendőrség kezéből kivéve a maga módján hajtotta azt végre. Höttl ennek végkifejletéről igen negatívan nyilatkozik. Höttl saját bevallása szerint

¹⁰ Lásd Bokor, 1982. 195-198.

¹¹ Szilágyi, 2002. 119.

Lásd Szilágyi, 2002. 33-45., 115-125.

¹² Lásd Bokor, 1982. 182.

¹³ Lásd Bokor, 1982. 196-197.

¹⁴ Lásd Sakmyster, Thomas, 2001. 341.

szerette volna elkerülni azt, hogy Horthy Szálasinak adja át a hatalmat, de Skorzeny közbeavatkozásának hála éppen az következett be, amit a leginkább igyekezett elkerülni.

Lássuk mi is történt 1944. október 15-én az eskü téri találkozón, ahol ifjabb Horthy Miklós besétált a németek csapdjába.

Október 15-én vasárnap 10 órakor Horthy Miklós autóval érkezett a találkozó helyszínére. Egy vászonnal letakart gépjármű parkolt közvetlen az autója mögött, az épület bejáratánál pedig néhány honvédtiszt tartózkodott. Három testőrt vitt magával, akik lent maradtak a földszinten, ő maga pedig felment az első emeleti irodába. Itt megjelent a jugoszláv ügynök és még egy férfi, akik átadtak egy horvát nyelven írt dokumentumot. Horthy – mivel nem beszélt horvátul – Bornemisszát kérte meg, hogy fordítson neki.

Skorzeny szintén autóval érkezett, és motorhibát színelve elég közel parkolt le Miklós autójához, hogy az esetleges hirtelen menekülését meggátolja. A leponyvázott gépjárművön mozgásra lett figyelmes, valamint további két, idegesen sétálgató honvédtisztre a parkban. 10 óra 10 perckor megjelent Winkelmann két felügyelője¹⁵, akik az épületbe szerettek volna bemenni. Tűzharc tört ki és a németek hamar legyűrték a magyar testőrök ellenállását.

Az épületben a jugoszláv ügynöknek hitt férfin kívül megjelent egy másik is, akik átadtak egy horvát nyelven írt dokumentumot. Horthy – mivel nem beszélt horvátul – Bornemisszát kérte meg, hogy fordítson neki. Megszólalt a csengő, és Bornemissza elindult, hogy kinyissa az ajtót. Hirtelen német nyelvű kiáltás harsant: „Kezeket fel!” Tíz-tizenkét német gestapós rontott be az irodába. Mindannyian fel voltak fegyverkezve, géppisztollyal és revolverrel. Horthy felpattant a székéről, és a falnak háttal előrántotta pisztolyát. Ekkorra azonban felmérte, hogy az ellenállásnak semmi értelme sincs, így leeresztette fegyverét, mire a németek lefegyverezték. Kezét a háta mögé bilincseltek, és egyikük elkezdte ütni a fejét egy gumibottal, miközben németül „Horthy disznónak” (Horthy Schwein) nevezte. Körülbelül nyolc ütést kaphatott, vér spriccelt a fejéből. Próbált küzdeni, de erre hátrakötözött kézzel nem sok esélye volt. Szerinte a német minden kétséget kizáróan élvezte, amit csinál, és az volt a célja, hogy eszméletlenül verje, nehogy segítségért tudjon kiáltani. Egy nagy zsákot húztak a fejére és a vállára, majd levitték a földszintre. Lefelé hallott néhány lövést, de nem látott semmit a zsáktól – vélhetően Bornemissza őrnagyot is elfogták. Egy várakozó teherautó hátuljába vitték, ahol levették róla a zsákot. Nagy tömeg gyűlt össze, akiket Gestapo és SS tagok tartottak távol. Horthy segítségért kiáltott, de senki nem sietett a segítségére. A teherautó elindult, és több kanyart írt le azzal a céllal, hogy lehetetlenné tegye a tájékozódást Horthy számára. Ezután a kormányzó-helyettest és Bornemisszát is egy német JU 52-es repülőre tették, majd egyórás út után Bécsben szálltak le velük. Innen egy városszéli villába, majd a mauthauseni koncentrációs táborba vitték őket. Ifjabb Horthy Miklóst, tehát elrabolták, és a német csapat, melynek ezt sikerült véghezvinnie, kereket oldott.¹⁶

A kormányzó és a sikertelen kiugrási kísérlet

Horthy Miklós kormányzónak kiemelt szerep jutott az események kapcsán, mint az ország elsősorú politikai vezetője. Ezen felül az ő hozzáállása, tettei nagyban meghatározták az események menetét. Érzelmekre hatva kívánták a német vezetők keresztül vinni elhatározásukat, Magyarország további háborús szerepvállalását. Az ő gondolatait idézem az eseményekkel kapcsolatban:

„Teljesen tisztában voltam vele, hogy bizonyos értelemben most drámai versenyfutásra kerül sor. Számításba vettem, ami magától értetődött, hogy a németek minden eszközzel rajta lesznek, hogy Magyarországot megakadályozzák a fegyverszünet megkötésében, amiben viszont én az egyetlen kivezető utat láttam.”¹⁷

A németek valóban be is vetettek mindent. Horthy a délelőtt 11 óras koronatanácson már úgy jelent meg, hogy tudta, fia a németek foglya, és ebben a tudatban jelentette be a fegyverszünetet¹⁸. A kormány, élén Lakatos Gézával, továbbra is vonakodott. A vonakodás nem volt megalapozatlan. Álljanak itt Lakatos Géza gondolatai 1944. október 14-éről, miután elolvasta a másnapi proklamáció tervezetét:

„Egyetlen aggályom támadt, miután elolvastam a proklamációtervezetet, és pedig a következő kitévelt illetően. 'Magyarország a mai naptól fogva hadiállapotban levőnek tekinti magát Németországgal.' Ezt a pontot teljesen elhibáztottnak és az erőviszonyok figyelembevételével kivihetetlennek tartottam. Ambrózy megnyugtatót, hogy a szövegen még történnek változtatások. Ebben megnyugodtam.”¹⁹

¹⁵ Az egyik rendőrtisztet Otto Klagesnek hívták, az akcióban halálos sérüléseket szenvedett és meghalt. Ő volt az emberrablási akció egyetlen, német áldozata. Lásd Bokor, 1982. 197.

¹⁶ Vesd össze: Glavanovics, 2010. 283-289.

¹⁷ Bencsik, 2001. 270.

¹⁸ Lásd Sakmyster, Thomas, 2001. 343.

¹⁹ Révész, 2014. 51.

Ezután Veesenmayer birodalmi meghatalmazott érkezését jelentették be.

„Közöltem Veesenmayerrel, hogy a fegyverszünet mellett a döntés megszületett. Elsápadt. Majd a Horthy név mítoszára hivatkozva akart rám hatni, és arra kért, hogy a döntést legalábbis addig tartsam függőben, míg meghallgattam Rahn nagykövetet, aki most érkezett Budapestre, és számomra különleges üzenetet hozott Hitlertől. Azt feleltem, hogy Rahn fogadására ugyan kész vagyok, de döntésem nem változtatok.”²⁰

Ezután Horthy jelt adott, délután 1 órakor a proklamáció elhangzott a rádióban. A magyar csapatok azonban nem tették meg a benne foglalt lépéseket.

Mi történt? – kérdezhetnénk. A válasz nagyon egyszerű, a parancs nem jutott ki a harcoló csapatokhoz. A zárt borítékban lévő parancsot Horthy átadta a vezérkari főnöknek, ő pedig a miniszterelnök titkárának, Szentpáli alezredesnek, ő továbbadta Kapitánffy őrnagynak, a vezérkari főnök szárszeregőjének azzal, hogy rádióan adassa le. Erre azonban nem került sor: Kapitánffy őrnagy Nádas Lajos ezredessel a borítékot megsemmisítette.

Délután háromkor egy másik proklamációt is beolvastak a rádióban, ami azt tartalmazta, hogy a fegyverszüneti tárgyalások később kezdődnek, a katonák folytassák tovább a harcot a szovjetek ellen. Közben a németek eltávolították a fegyverszünet-párti magyar tiszteket.

Lakatos Géza és Henyey Gusztáv visszaemlékezéseit olvasva arra a megállapításra juthatunk, hogy a kiugrási kísérlet kudarcát mindketten hasonló okokra vezetik vissza. A bukás fő okának a – németek közbeavatkozása mellett – az oroszoknak a németek megtámadására vonatkozó igényét tekintették.²¹ Ugyanakkor a legújabb kutatásokat ismerve kijelenthetjük, hogy egy esetleges sikeres szembefordulás a németekkel sem változtatott volna érdemben a nyugati szövetségesek és a Szovjetunió, Magyarországhoz való hozzáállásán.

Egy nappal később, október 16-án a kormányzó már a Várhegy ostromára készült. Igyekezetét azonban nem koronázhatta siker, hiszen tudjuk, hogy a Várhegy védelmére kirendelt egységek nem érkeztek meg, nem érkezhettek meg időben. Így a németeknek, Skorzeny vezetésével sikerült viszonylag csekély véráldozatok árán elfoglalni a Várhegyet. A magyar csapatok, akik a helyszínen voltak, állták a sarat, de csekély létszámuknál fogva nem sokat tehettek a németek tervének megakadályozásáért. Így az idősebb Horthy is a németek fogságába esett. Megjelent nála Szálasi Ferenc és kérte, hogy nevezze ki miniszterelnökké.

„Én itt fogoly vagyok, tehát semmiféle hivatalos működést nem fejthetek ki. Különben is Ön volna az utolsó, akinek a kinevezésére hajlandó lennék!”²² – válaszolta.

Az azonban bármilyen szilárd jellemnek is mutatkozott, voltak körülmények, amiknek nem parancsolhatott. A németek közölték vele, amennyiben nem vonja vissza parancsait, és nem nevezi ki Szálasi, a fiát kivégzik.

A kormányzó így emlékszik az eseményekre: *”Szóltam, hogy hívják Veesenmayert, aki a fürdőszoba ajtaja előtt állt, és nyomban megerősítette, hogy fiam élete és szabadon bocsátása valóban az én aláírásomtól függ. Fel kellett tételeznem, hogy akár aláírom a szöveget, akár nem, mindenképpen azt fogják közölni majd a nyilvánossággal, hogy lemondtam és Szálasi kineveztem. Ezt a szándékot elárulta és bizonyítja a lapra előre rávezetett Horthy s. k. . . Úgy láttam, hogy aláírásom megtagadásával már semmit sem segíthetek, viszont ha megadom az aláírást, talán megmenthetem Miklós fiamnak, most már egyetlen gyermekemnek az életét.*

Azt mondtam tehát Veesenmayernek: – Látom, hogy ön az államcsínyhez a törvényesség látszatát keresi. Adhatja-e becsületszavát, hogy a fiam szabad lesz és hozzánk csatlakozhat, ha aláírom a papírost?

– Igenis, Főméltóságod – felelte Veesenmayer –, a becsületszavamat adom rá. Erre kijelentettem előtte, hogy én sem le nem mondok, sem Szálasi miniszterelnökké ki nem nevezem, és hogy aláírásommal csakis a fiam életét akarom megmenteni. Géppisztolyok fenyegetése közben kizsarolt aláírásnak nem lehet és nincs is alkotmányjogi érvénye.”²³

Ilyen körülmények között került sor a nyilas hatalomátvételre

Ezután a kormányzót és családját különvonattal Bajorországba vitték erős őrizet alatt. Az úton végig csak azon járt az esze, hogy mi van a fiával. Ennek többször hangot is adott, azonban választ nem kapott rá.

²⁰ Bencsik, 2001. 271.

²¹ Lásd Révész, 2014. 54-56.

²² Bencsik, 2001. 273.

Lásd Bencsik, 2001. 267-275.

²³ Horthy, 1993. 327.

Lásd Bencsik, 2001. 275-282.

Bajorországba érkezvén a Weilheim melletti Hirschberg kastélyban egy SS század őrizte őket a világtól hermetikusan elzárva. A megpróbáltatásait csak fokozta, hogy lényegében éheztek. A háború végén Himmler kiadta a parancsot, hogy amint a szövetségesek megközelítik a kastélyt, végezni kell a politikai foglyokkal, azonban ez az őrség ellenállása miatt nem valósult meg.

Az emberrablási akció jelentősége

Magyarország 1944. október 15. utáni részvétele a második világháborúban – a kiugrási kísérlet kudarca – egy komplex folyamat eredménye volt. És ennek a folyamatnak szerves részét képezte a kormányzó (zsarolás általi) lemondatása és Magyarország további háborús szerepvállalásának fenntartása. Ezt csakis az alkotmányosság látszatával lehetett fenntartani, melyhez nagyban hozzájárult, hogy a németek fia életével tudták sarokba szorítani Horthy Miklós kormányzót.

A fentiek tükrében elmondhatjuk, hogy a magyar kiugrási kísérletnek sosem volt reális esélye a sikerre. Sem a nemzetközi, sem a hazai, sem pedig a katonai helyzet nem volt érettnak tekinthető a lépés megtételére. Az is bizonyos, hogy ifjabb Horthy Miklós elrablása semmiben sem hátráltatta a kormányzót abban, hogy október 15-én a fegyverszüneti proklamációt közzé tegye. Ugyanakkor abban komoly szerepe volt az elrablási akciónak, hogy a Horthy korszakot váltó Szálasi éra minden komolyabb döccenő nélkül tudott hatalomra kerülni. Ezzel a hatalomváltással, Magyarország második világháborús megpróbáltatásai tovább fokozódtak és végül elvezettek ahhoz, hogy Magyarországot, mint a Német Birodalom leghűségesebb szövetségeseit tekintsek.

A náci vezetők többsége, a társadalom alacsonyabb rétegeiből küzdötte fel magát és nem idegenkedtek attól, hogy új, drasztikus, nem egyszer erősen kifogásolható módszerekkel, eljárásokkal éljenek.

Ezzel szemben a kor magyar elitje a korábbi évtizedek, évszázadok gyakorlatát követte. Tette ezt egy, olyan korban, ahol hihetetlenül felgyorsult a gazdasági, társadalmi változások folyamata. A magyar vezető körök bizonyos nézetei, már jóval korábban is anakronizmának számítottak. Ez a második világháborúval, majd a világháborút követően csak még szembetűnőbbé vált.²⁴ Úgy gondolom, hogy ez a két vezetőréteg (magyar-német) közti felfogásbeli különbség magyarázza azt, több más ok mellett, hogy miért is sikerült a németeknek oly sok ízben akarataikat, érdekeiket érvényesíteniük Magyarországon, sokszor a magyar érdekekkel szemben is.

Dolgozatom fő kérdése az volt, hogy milyen szerepet játszott ifjabb Horthy Miklós elrablás a kiugrási kísérletben és Magyarország ezt követő világháborús szerepvállalásában. Arra jutottam, hogy a kiugrási kísérlet mindenféleképpen sikertelenségre volt utalva, több okból is. Sem a katonai, sem kül-és belpolitikai helyzet nem volt érett a németekkel való szembefordulásra. Az ország lakosságának hangulata inkább volt németbarát és szovjet ellenes, mintsem szembefordulásra hajlamos a németekkel. Ezért nem utolsó sorban a kor magyar propagandája a felelős.

Ifjabb Horthy Miklós elrablásának jelentősége, sokkal inkább Horthy Miklós lemondatásának és a nyilas hatalomátvétel gördülékenyebbé tételében keresendő. A nyilas hatalom legitimálásának mozzanata volt az egyetlen reális esélye a kormányzónak, hogy megmutassa a világnak valóban szembefordult Németországgal és elkötelezte magát a szakítás mellett.²⁵ Erre, azonban nem került sor, mert a fia életével való zsarolásnak teret engedve átadta a hatalmat Szálasi Ferencnek. A hatalomátadásnak köszönhetően Magyarország még jobban elköteleződött Németország felé. Felmerülhet a kérdés, hogy nem lett volna egyszerűbb elcsapni Horthyt a hatalomból? Erre azt a választ kell adnom, hogy nem. Magyarországon ekkoriban még mindig alkotmányos kereteken nyugodott a hatalom. A németek, hogy a lehető legkisebb nehézségekkel kelljen szembenézniük az ország közvéleménye felől igyekeztek az alkotmányos állapotok látszatát fenntartani, ahogy arra a később nyilas vezetés is törekedett. Ez, pedig még egy érv, ami az elrablási akció fontossága mellett szól.

Amellett sem mehetünk el szó nélkül, hogy korábban ez emberrablás nem szerepelt a kor bevett politikai módszerei között, esetünkben mégis alkalmazásra került és sikert is hozott. Itt szeretnék visszautalni arra a korábbi megállapításomra, hogy a német és a magyar vezetés eredendően másképpen viszonyult bizonyos helyzetekhez és teljesen más módszereket engedett alkalmazhatónak.

A németek szemszögéből tekintve az emberrablásra, azt teljes sikerként tekinthetjük. Kiváló hírszerzői hálózatuknak hála, előre látták az eseményeket, így volt idejük felkészülni rá. Megtalálták a megfelelő embert is a kivitelezésére Otto Skorzeny személyében. Minimális emberveszteség mellett sikerült elérniük a célt, Magyarország háborús szerepvállalásának további fenntartását.

²⁴ Lásd Sakmyster, Thomas, 2001. 352.

²⁵ Vesd össze Turbucz, 2014. 207.

Összegzés

Ifjabb Horthy Miklós elrablása nem teljes mértékben váltotta be a hozzá fűzött német reményeket. Nem sikerült egy németbarát, névlegesen Horthy Miklós kormányzó vezetése alatt álló kormányt ültetniük a hatalomba. Ugyanakkor Szálasi Ferenc és a nyilasok képében, egy a háborút a végsőkig folytatni kívánó, németorientált csoport vette át Magyarország irányítását. Abban, hogy a hatalmi stafétát átadása, ilyen simán ment, nagy szerepet játszott, hogy a németek, fia életével tudták zsarolni a kormányzót. E nélkül a nyilasok beemelése a vezetésbe, mindenképpen sokkal nagyobb nehézségekbe ütközött volna. Ugyanakkor Szálasi a németek tényleges - és Horthy Miklós látszólagos támogatásával könnyedén vehette át a vezető szerepet. Tehát, ha így tekintjük, akkor a németek törekvéseit inkább sikerként könyvelhetjük el, mint kudarcként. Ezt csak erősíti, hogy a magyar katonai vezetők többsége és a szélesebb közvélemény is a Szovjetunió elleni háború folytatását tartotta követendőnek.

El lehetett volna-e kerülni az emberrablást? Sikeres lehetett volna-e Magyarország kiugrása a második világháborúból?

Úgy vélem, hogy mindkét kérdésre *nemmel* kell felelni. A német vezetők által alkalmazott módszerek merőben új dimenziót jelentettek a magyarok számára, így az ellenük való védekezésre nem is gondolhattak. A magyar politikai hagyományokat nagyban meghatározták az előző századokból örökölt szokások. Ezzel szemben a németek egyedül azzal törődtek, hogy céljaikat minden áron elérjék. Ez a hozzáállás idegen volt a magyar vezetők számára.

Ugyanakkor az angol-szász nagyhatalmak sem kívántak Magyarország segítségére lenni, korábbi megállapodásukat tiszteletben tartva a szovjetekkel, miszerint Közép-Európa és benne Magyarország is, a háborút követően a szovjet érdekszférába tartozik. Így egy németekkel való sikeres szembefordulás sem hozott volna Magyarországnak számára túl sok hasznot.

Irodalom

- Bencsik Gábor: *Horthy Miklós*. Budapest, Magyar Mercurius, 2001.
- Bokor Péter: *Végjáték a Duna mentén*. Budapest, RTV-Minerva-Kossuth, 1982.
- Glavanovics Andrea: *Ifj. Horthy Miklós tanúvallomása a Capri szigeti amerikai főhadiszálláson*. In: Lymbus. Szerk.: Ujváry Gábor, Kerekes Dóra. Budapest, Magyarságtudományi Forrásközlemények MOL, OSZK, Balassi Intézet, Klebelsberg Alapítvány, 2010. 283-289.
- Gróf Edelsheim Gyulai Ilona: *Becsület és kötelesség I*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2001.
- Horthy Miklós: *Emlékirataim*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1993.
- Kovács Tamás: *Eichmannék Budapesten*. Rubicon (2014) 11. sz. 22-24.
- Lakatos Géza: *Ahogy én láttam*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1992.
- Révész Tamás: *Sorsdöntő napok*, 1944. Október 14-15-16. *Rubicon* (2014) 11. sz. 50-58.
- Romsics Ignác: *Múltról a mának*. Budapest, Osiris Kiadó, 2004.
- Romsics Ignác: *Történelem, történetírás, hagyomány*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008.
- Sakmyster, Thomas: *Admirális fehér lovon*. Helikon Kiadó, 2001.
- Skorzeny, Otto: *Kommandós vállalkozásaim*. Budapest, Fotogold kiadó, 1998.
- Stark Tamás: *Magyarország háború embervesztesége*. Rubicon (2009) 9. sz. 44-48.
<http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/szakirod/stark.htm> . Letöltve: 2014. 11. 06.
- Szilágyi Judit – Sáringer János: *Ifj. Horthy Miklós, a Kormányzó kisebbik fia*. Budapest, Holnap kiadó kft. 2002.
- The Times* (London, England), Thursday, Jan 02, 1958; pg. 9; Issue 54038.
- The Times* (London, England), Tuesday, Jul 08, 1975; pg. 16; Issue 59442.
- Turbucz Dávid: *Horthy Miklós*. Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.
- Ungváry Krisztián: *A Horthy rendszer mérlege*. Pécs-Budapest, Jelenkor Kiadó Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár, 2012.
- Whiting, Charles: *Skorzeny*. Debrecen, Hajja & Fiai Könyvkiadó kft. 1998.

© DKE 2016

<http://www.southeast-europe.org>

Levél: [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org)

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org) címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Varga Imre Tibor: A Micky Maus hadművelet – ifj. Horthy Miklós elrablása. *International Relations Quarterly*, Vol. 7. No.1 (2016/1 Tavasz) 8 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*